

Protos. Iuliu-Marius Morariu¹

ISTORIA CREȘTINISMULUI ȘI ROLUL ei între preocupările Școlii Române din Roma (1922-1948)²

Abstract: Iuliu-Marius Morariu *The History of Christianity and its Role among the People Engaged with the the Romanian School in Rome (1922-1948).*

Using primarily texts and writings from the members and directors of the Romanian School in Rome, as well as the two publications of the institution from the interwar period—*Ephemeris Dacoromana* and *Diplomatarium Italicum*—the author demonstrates the institution's significance for the history of Christianity in that context and examines the research conducted under its auspices. The activities of figures such as Vasile Pârvan and Dimitrie Găzdaru, as well as later generations like G. Călinescu, Francisc Pall, and others, are reviewed and analyzed. Certain aspects highlight the dynamic nature of the activities of the institution's members.

Keywords: *Francisc Pall, Dimitrie Găzdaru, Vasile Pârvan, Architecture, Vatican Archives*

Introducere

Gândită și înființată, asemenea școlii de la Paris, cu scopul de a contribui la valorificarea patrimoniului cultural românesc în Occident și la formarea unor tineri valoroși care să fie ulterior utili învățământului universitar și cercetării din arealul românesc, Școala Română din Roma, devenită după 1989 *Accademia di Romania in Roma*, a fost cu certitudine un spațiu aparte, o enclavă a culturii românești de pe meleagurile italiene.

Cercetările dedicate acesteia în decursul timpului³ vin să vorbească

¹Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România
Universitatea din Pretoria, Africa de Sud; e-mail: iuliu.morariu@ubbcluj.ro

² „Lucrare produsă în timpul stagiului la *Accademia di Romania* din Roma, obținut cu sprijinul statului român prin programul național de burse „Vasile Pârvan”.

³ A se vedea, de exemplu: Veronica Turcuș, „Bursierul român în străinătate în perioada interbelică. Aspecte sociologice și educaționale”, in *Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu»* din Cluj-Napoca, Series Historica, LII (2013), pp. 101-102; Ileana Kisilewicz, „Școala română din Roma. Istorie și arhitectură”, *Revista Monumentelor Istorice*, 4 (2010), no. 1-2, p. 37-46; Stelian Mândruț, „Professori e borsisti della Scuola Romena di Roma nel periodo

despre rolul jucat de către personalitățile ei important și despre impactul pe care l-au avut anumite opere publicate aici în decursul vremii. Cu toate acestea, există încă multe aspecte care ar putea fi valorificate. Asupra unuia dintre ele ne vom opri în rândurile cercetării de față. Este vorba despre modul în care se regăsește istoria creștinismului între preocupările membrilor acestei școli. În evidențierea acestui aspect ne vom folosi deopotrivă de publicațiile școlii, respectiv *Ephemeris Dacoromana* și *Diplomatarium Italicum*, dar și de publicațiile membrilor și directorilor acestei instituții, într-o încercare de a aduce în atenție aspecte care nu au fost până acum evidențiate în publicistica din arealul contemporan.

Istoria creștinismului și rolul ei între preocupările Școlii Române

interbellico”, in *Anuarul Institutului Italo-Român de Studii Istorice*, 3 (2006), pp. 141-158; Stelian Mândruț, „Profesori și bursieri ai Școlii Române de la Roma în epoca interbelică”, *Acta Musei Napocensis*, 47 (2010), no. 2, p. 163-174; Alexandru Marcu, „Institutul Academic Român din Roma”, in *Cele Trei Crișuri. Anale Culturale*, XVI (1935), nr. 1-2, p. 5-31; George Lăzărescu, Școala Română din Roma, Editura Enciclopedică, București, 1996; Veronica Turcuș, „Contribuții la istoria raporturilor culturale româno-italiene în perioada interbelică. Alexandru Marcu și Școala Română din Roma”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Series Historia*. IVL (2001), no. 1-2, p. 177-195; idem, „Raporturile de tutelă dintre Academia Română și primele generații de elevi ai Școlii Române din Roma”, in *Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice.*, Seria IV, XXXII (2007), pp. 51-77; Idem, „George G. Mateescu – elev al Școlii Române din Roma (1922-1924)”, *SCIVA*, 59-60 (2008-2009), p. 115-136; Dinu Adameșteanu, „L'Accademia di Romania (Scuola Romana di Roma), la fine dell'attività scientifica (1945)”, in *Ephemeris Dacoromana*, XI (2000), pp. 17-19; Mihai Bărbulescu, Veronica Turcuș, Iulian M. Damian, *Accademia di Romania din Roma, 1922-2012*, Accademia di Romania, Roma, 2012; Veronica Turcuș, *Școala Română din Roma (1922-1947)*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016; Ioan Andrieșescu, *Învățații noștri – Vasile Pârvan*, Editura Cartea Românească, București, 1938; Ion Barnea, „Vasile Pârvan și problema creștinismului în Dacia Traiană”, in *Studii Teologice*, X (1958), nr. 1-2, pp. 93-105; Asociația Academică “Vasile Pârvan” a Foștilor Membri ai Școalei Române din Roma, *În memoria lui Vasile Pârvan*, Editura Asociația Academică “Vasile Pârvan” a Foștilor Membri ai Școalei Române din Roma, București, 1934; Gheorghe Buș, „Atitudine și cugetare la Vasile Pârvan”, in *Revista de filosofie*, XV (1968), nr. 8, pp. 927-938; Veronica Turcuș, *George G. Mateescu (1892-1929), director al Școlii Române din Roma – viața și opera*, Editura Academiei Române, București, 2008; Ștefan Bezdechi, *Câteva considerații asupra studiului d-lui Em. Panaitescu: numărul geților și al dacilor*, Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1934; Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul Scriitorilor Români. D-L*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998, p. 339-344; Silviu Mihailă, *Zoe Dumitrescu-Bușulenga în conștiința critică a contemporanilor*, A. S. E. Publishing House, București, 2016; Iuliu-Marius Morariu, „George G. Mateescu și Clujul”, *Tabor*, XV (2021), nr. 6, p. 81-84.

din Roma (1922-1948)

Încă dintru început trebuie menționat faptul că, deși fondatorul și primul director al instituției, profesorul Vasile Pârvan⁴ a fost un cercetător ale cărui preocupări au venit adesea în convergență cu istoria creștinismului⁵, el va rămâne totuși consecvent profesiei sale de arheolog și va încuraja dezvoltarea unei adevărate școli în acest sens. Cu toate acestea, dată fiind importanța strategică a Romei și a țării în care se găsea instituția pe care o conducea, a fost el însuși pus în situația de a încuraja valorificarea unor documente care să aibă în centru istoria creștină. Cu certitudine, se dorea prin aceasta, pe lângă restituirea unor aspecte relevante pentru istoria românilor și cea a creștinătății, și apropierea de Sfântul Scaun.

Astfel, cele 10 numere din *Ephemeris Dacoroamana*, publicate cu întreruperi între anii 1923 și 1945⁶ și cele 4 numere din *Diplomatarium Italicum*, vor conține și texte care au în centru tematica pe care o avem în vedere. Din cei 128 de bursieri regăsiți aici între 1922 și 1946,⁷ o parte se va ocupa și de publicarea unor texte ce privesc istoria creștinismului. Un astfel de exemplu poate fi considerat Ștefan Bezdechi.⁸ în *Ephemeris Dacormana*, el va publica două texte, ambele în limba latină, vorbind despre modul în care a supraviețuit gândirea lui Platon în filosofia creștină a veacurilor de

⁴ Cf. D. M. Pippidi, „Din corespondența dintre Vasile Pârvan și Nicolae Iorga,” *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*, 44 (1993), nr. 1, p. 29-32; Vasile Pârvan, *Corespondență și acte*, ediție îngrijită, cu introducere, note și indice de Alexandru Zub, București, Editura Minerva, 1973.

⁵ A se vedea, de exemplu: Vasile Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, Atelierele Socec, București, 1911; Idem, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, Editura Cultura Națională, București, 1923. Cf. Ștefan Ștefănescu (coord.), *Enciclopedia istoriografiei românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 258-259.

⁶ Such as: St. Bezdeki, „Nicephori Gregorae epistulae XV”, *Ephemeris Dacoromana*, II (1924), p. 239-377; idem, „Nicephori Gregorae epistulae XV”, *Ephemeris Dacoromana*, II (1924), p. 239-377; Alexandru Marcu, „Riflessi di storie rumena in opere italiane dei secoli XIV e XV”, *Ephemeris Dacoromana*, I (1923), p. 338-386.

⁷ According to the information offered by: Mihai Bărbulescu, Veronica Turcuș, Iulian M. Damian, *Accademia di Romania din Roma, 1922-2012*, pp. 203-207. Cf. Stelian Mândruț, „Professori e borsisti della Scuola Romana di Roma nel periodo interbellico”, în *Anuarul Institutului Italo-Român de Studii Istorice*. 3 (2006), pp. 141-158; Stelian Mândruț, „Profesori și bursieri ai Școlii Române de la Roma în epoca interbelică”, *Acta Musei Napocensis*, 47 (2010), no. 2, p. 163-174.

⁸ Stephanus Bezdeki, „Ioannes Chrysostomus et Plato”, p. 291-337.

aur și evidențiind influențele care pot fi găsite la oameni precum Sfântul Ioan Hrisostom⁹, sau despre Nichifor Gregoras¹⁰ și corespondența lui epistolară¹¹.

Aspecte de istorie bisericească vor mai aduce în atenție și Alexandru Busuioceanu¹² care va descrie o biserică construită pe ruinele unui temple păgând, vorbind despre istoricul acesteia și valoarea ei arhitecturală, și Claudiu Isopescu, care va publica o serie de documente cu privire la istoria bisericească a românilor, datând din cel de-al cincisprezecelea secol.¹³ El va continua ulterior seria inițiată, însă în paginile celui alt periodic, respectiv *Diplomatarium Italicum*¹⁴.

De altfel, acesta va fi cel care va conține cele mai multe documente cu privire la istoria creștinismului, în ciuda faptului că între anii 1925 și 1939¹⁵, va apărea doar în patru numere. Desigur, faptul este explicabil dacă ne raportăm la destinația celui de-al doilea anuar al Școlii Române din Roma, respectiv aceea de a publica în paginile ei documente ce privesc istoria românilor și nu numai, care au fost extrase din arhivele Vaticanului.

Astfel, viitorul critic literar și filolog G. Călinescu, care va studia la Roma între anii 1924 și 1926¹⁶ va publica aici un studiu dedicat Misionari-

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Pentru mai multe informații cu privire la viața și activitatea lui, a se vedea: Rodolphe Guiland, *Essai sur Nicéphore Grégoras : l'homme et l'oeuvre*, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, Paris, 1926; Nicephorus Gregoras, *Nicephori Gregorae Byzantinae Historiae Libri XXXVII = Nikēphorou Tou Grēgoras, Rōmaikēs Istorias, Logoi LZ'. accedunt Nili Cabasilae Thessalonicensis Metropolitae, Theodori Melitoniotaē, Magnae Ecclesiae Sacellarii, Georgii Lapithae, Opuscula, Epistolae*, ed. J. P. Migne, Paris, 1865; Idem, *Corpus byzantinae historiae. Vol. 20/I: Nicephori Gregorae byzantina historia = Nikephoroy toy Gregora Romaike istoria, vol. 1-2*, Typographia Bartholomaei Javarina, Venezia, 1729; Nicephorus Gregoras, *Correspondance de Nicéphore Grégoras*, col. „Collection byzantine”, Les Editions de Les Belles Lettres, 1927.

¹¹ St. Bezdeki, „Nicephori Gregorae epistulae XV”, *Ephemeris Dacoromana*, II (1924), p. 239-377.

¹² Alex. Busuioceanu, „Un ciclo di affreschi del secolo XV: S. Urbano alla Caffarella”, *Ephemeris Dacoromana*, II (1924), p. 1-65.

¹³ Claudiu Isopescu, „Alcuni documenti inediti della fine del cinquecento”, *Ephemeris Dacoromana*, II (1924), p. 460-500.

¹⁴ Idem, „Alcuni documenti inediti della fine del cinquecento. Secondo serie”, in *Diplomatarium Italicum*, I (1925), p. 378-505

¹⁵ <http://www.accadromania.it/publicazioni.htm>, accessed 01. 09. 2021.

¹⁶ Mihai Bărbulescu, Veronica Turcuș, Iulian M. Damian, *Accademia di Romania din Roma, 1922-2012*, p. 204. Cf. <http://www.accadromania.it/bursieri%201922%20-%202012>.

lor italieni catolici din Moldova în secolele 17 și 18,¹⁷ Claudiu Isopescu va continua seria de documente publicate inițial în *Ephemeris Dacoromana*, oferind 94 de documente din *Fondul Borghese* dedicate istoriei Țărilor Române în timpul lui Mihai Viteazul. Sursa lui de informare o vor constitui aici documentele emise de către nunțiatuara catolică din Polonia. Cele publicate aici vin să vorbească astfel despre relevanța acestei instituții pentru spațiul geopolitic românesc și să arate cum a fost privit domnitorul care a realizat pentru prima dată Unirea Principatelor de către spațiul exlesiasitic.

Același Călinescu va fi prezent în numărul al doilea din mai-sus po-
menita revistă, alături de Nicolae Buta¹⁸, ucenicul lui Ioan Lupaș¹⁹ care se va concentra tot asupra lui Mihai Viteazul și epocii lui. Din fondul *Propaganda Fide*, el va reuși să extragă un număr de 473 de deocumene, datând din perioada 1599-1603, înfățișând astfel prin intermediul lor aspecte care fuseseră parțial aduse în atenție și de către Claudiu Isopescu. Toate aceste informații vin să aducă în atenție istoria bisericească și importanța ei pentru peisajul cultural și cel spiritual românesc și european deopotrivă.

Cel de-al doilea număr va cunoaște un adevărat crescendo al textelor dedicate istoriei creștinismului în perioada medieval. Astfel discipolul lui Vasile Pârvan, care va studia aici între 1926 și 1928²⁰, Constantin Radu, va publica un amplu studiu dedicat lui Despot Vodă principele Moldovei și reformelor cu caracter social, cultural și religios pe care acesta le-a întreprins²¹. Ioan Moga va corbi despre relațiile dintre Gabriel Bathori și Radu

pdf, accessed 12. 03. 2021.

¹⁷ Gh. Călinescu, „Alcumi missionari cattolici italiani nella Moldavia nei seoli XVII e XVIII”, *Diplomatarium Italicum*, I (1925), p. 1-223.

¹⁸ Nicolae Buta, „I Paesi Romeni in una serie di „Avisi” della fine del Cinquecento”, *Diplomatarium Italicum*, II (1926), p. 72-304.

¹⁹ Care, așa cum arată specialiștii: „„În virtutea acestei amicitii, abia întors de la Roma în toamna anului 1926, Nicolae Buta a susținut pe lângă mentorul său, profesorul Ioan Lupaș, atunci ministru în guvernul Averescu, solicitarea lui Constantin Daicoviciu de a obține un fond de cercetare suplimentar în vederea studierii modului de organizare al supravegherii monumentelor istorice în Italia”. Veronica Turcuș, Școala Română din Roma (1947-1922), Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2016, p. 86.

²⁰ Mihai Bărbulescu, Veronica Turcuș, Iulian M. Damian, *Accademia di Romania din Roma, 1922-2012*, p. 206; <http://www.accadromania.it/bursieri%201922%20-%202012.pdf>, accessed 11. 03. 2021.

²¹ Constantin Radu, „Vita Despoti Principis Moldaviae”, *Diplomatarium Italicum*, III (1927), p. 1-41.

Șerban și modul în care se reflectă ele în arhivele de la Viena²², Anton Mesrobeanu²³ despre domnitorul Gaspar Graziani și modul în care a știut acesta să se folosească de conflictual dintre turci și polonezi care a avut loc în anul 1621²⁴ Dimitrie Găzdaru²⁵ (1897-1991), care va studia filologia

²² Ioan Moga, „La contesa tra Gabriele Bathori e Radu Șerban vista dalla Corte di Vienna”, *Diplomatarium Italicum*, III (1927), p. 42-125.

²³ Anton Mesrobeanu had a Bachelor in Letters but was also a historian and studied in Rome between 1926 and 1928. Vasile Pârvan, *Corespondență și acte*, p. 291. Cf. <http://www.accadromania.it/bursieri%201922%20-%202012.pdf>, accessed 11. 03. 2021. For more information about his life and activity, see also: <http://dictionare.enciclopedii.uaic.ro/catalogCD-UAIC/aratafisatest.php?letter=M&id=6542>, accessed 15. 03. 2021, but also: Anton Mesrobeanu, „Rolul politic al Movelștilor până la domnia lui Ieremia Vodă,” in *Cercetari istorice*, I (1925), no. 1, p. 177-189; Idem, „Contribuții la istoria catolicismului din Moldova,” *Cercetări istorice*, IV (1928), no. 2, p. 76-91.

²⁴ Idem, „Nuovi contributi sul Vaevoda Gaspere Graziani e la guerra turco-pollacca del 1621”, *Diplomatarium Italicum*, III (1927), p. 126-239.

²⁵ Considerat unul dintre cei mai mari romaniști ai secolului trecut, a desfășurat o operă aparte și a avut o publicistică bogată. A se vedea, de exemplu: Dimitrie Găzdaru, „Chronique roumaine”, *Arhiva*, XXXII (1925), pp. 284-285; Idem, „Cl. Isopescu, La poesia popolare romena, Livorno, 1927,” in *Arhiva*, XXXVI (1929), p. 293; idem, „Al. Lupeanu-Melin, De pe Secaș. Strigături și cântece din popor, Blaj, 1927,” *Arhiva*, XXXVI (1929), p. 293-294; Idem, „G. F. Ciausanu, G. Fira, C. M. Popescu, Culegere de folclor din jud. Vâlcea și împrejurimi, București, 1928,” *Arhiva*, XXXVI (1929), p. 296-297; Idem, „Sopra una conseguenza del carattere di legge fonetica generale delta. proclisi ed enclisi,” en *Atti del III Congresso Internazionale dei Linguisti*, Firenze, Cassa Editrice F. Le Monnier, 1935, p. 308-312; Idem, „Mici controverse istoromâne: 1. La ce epocă se referă știrile lui Domenico Mario Negri despre Morlachii din Dalmația?”, *Arhiva* XLIV (1937), p. 95-97; Idem, „Mici controverse istoromâne: 2. Articolul anonim „I Romeni dell'Istria” din a. 1883,” in *Arhiva*, XLIV (1937), pp. 97-1010; Idem, „Filologia Română în Anglia,” in *Revista Critică*, XI (1937), p. 49-50; Idem, „Alte controverse istoromâne. 2. Iarăși despre falsul Paropat al lui P. Kandler,” *Arhiva*, XLVI (1939), p. 94-95; idem, „Alte controverse istoromâne. 4. Autorul unei opere anonime despre Istria, apărută în a. 1863,” *Arhiva*, XLVI (1939), p. 95-96; Dimitrie Găzdaru, Maria Găzdaru, „Călători și geografi italieni în sec. XVII. Referințele lor despre Țările Românești,” *Arhiva*, XLVI (1939), pp. 177-208; Dimitrie Găzdaru, „Romeni Occidentali stanziati in Italia nel medioevo,” in *Cultura Neolatina*, VI-VII (1946-1947), p. 141-163; idem, „Español no más y rumano númai en su desarrollo paralelo,” *Filología*, I (1949), pp. 23-42; idem, „La controversia sobre las leyes fonéticas en el epistolario de los principales lingüistas del siglo XIX,” in *Anales de Filología Clásica di Buenos Aires*, IV (1949), 211-328; idem, „Bestiari,” in *Enciclopedia Cattolica*, vol. II, Casa Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1950, col. 1504- 1506; Idem, „HIC, IBI, INDE en las lenguas ibero-románicas,” *Filología*, II (1950), p. 29-44; Idem, „Cuatro cartas de Friedrich Diez a G. I. Ascoli,” *Filología*, III (1951), p. 105-110; Idem, „Paralelos populares argentinos al más antiguo texto italiano,” *Logos*, VII (1951), no. 9, p. 97-100; idem, „Vechi pribegi români.

între anii 1927 și 1929 la Roma, fiind acompaniat și de către soția lui aici²⁶, devenind ulterior, în timpul guvernării legionare, o vreme și director al acestei instituții, chiar dacă pentru scurtă vreme²⁷, va vorbi tot în acest număr despre Tudor Vladimirescu și revolta condusă de acesta în anul 1828²⁸, vorbind despre modul în care un preot catolic pe nume Molajoni a văzut aceste momente și a transmis informații în legătură cu ele la Roma.

Ulterior, ultimul număr al publicației va fi unul în care vor semna exclusiv clujeni. Aurel Decei,²⁹ Gh. Vinulescu³⁰ and Francisc Pall³¹ vor fi cei care vor semna textul, iar Mihail Berzea va semna din nou indicele³². Documente provenite din surse precum *Codice Urbiniano Latino 6064*, sau vândul *Propaganda Fide*, vor fi aduse în atenția cititorilor, iar aspecte precum activitatea iezuiților vor constitui preocupare importantă a cercetătorilor de aici.

Aspecte conclusive

După cum am încercat și noi să arătăm în paginile cercetării de față,

„Între Carpați și Adriatică,” in *Cercetări Românești*, I (1951), p. p. 2-3; idem, „Înfrânte-sputerile răului”, *Buletinul Bisericii Ortodoxe Române*, IV (1952), p. 8-9; idem, „Contribuția Românilor la progresul cultural al Slavilor,” in *Cercetări Românești*, II (1952), p. 3-17; idem, „Cui prodest?” in *Solia - The Herald*, XX (1955), no. 9, p. 221; Idem, „Afirmări românești pe plan cultural internațional”, in *Cercetări Românești*, V (1955), p. 33-39; idem, „Publicații rare sau necunoscute și documente inedite despre limba și poporul românesc. 1. Presbyter Diocleas, s. XII. 2. Memoriale Pauli de Paulo, 1371-1408. 3. Poggio Bracciolini, 1431. 4. Domenico Mario Negri, ca. 1490. 5. Diarii Udinesi, 1508-1541,” *Cercetări Românești*, V (1955), p. 49-62.

²⁶ Cf. Mihai Bărbulescu, Veronica Turcuș, Iulian M. Damian, *Accademia di Romania din Roma, 1922-2012*, p. 205; <http://www.accadromania.it/bursieri%201922%20-%202012.pdf>, accessed 11. 03. 2021.

²⁷ Cf. Veronica Turcuș, Șerban Turcuș, „România legionară și impactul asupra instituțiilor de cultură. Studiu de caz,” in *Anuarul Institutului de Istorie „G. Barițiu” din Cluj-Napoca*, LII (2013), p. 261-284

²⁸ D. Găzdaru, „Una relazione manoscritta italiana sulla rivoluzione di Tudor Vladimirescu”, *Diplomatarium Italicum*, III (1927), p. 240-273.

²⁹ Aurel Decei, „Avissi riguardanti i Paesi Romeni negli anni 1596-1598”, *Diplomatarium Italicum*, IV (1928), p.1-74.

³⁰ Gh. Vinulescu, „Pietro Diodato e la sua relazione sulla Moldavia”, *Diplomatarium Italicum*, IV (1928), p. 75-135.

³¹ Francisc Pall „Le controversie tra i Minori conventuali e i Gesuiti nelle missioni di Moldavia (Romania)”, *Diplomatarium Italicum*, IV (1928), p. 136-357.

³² M. Berza, „Indice”, *Diplomatarium Italicum*, IV (1928), p. 361-413.

istoria creștinismului a reprezentat un subiect important pentru Școala Română de la Roma în perioada interbelică. Unii dintre directorii ei vor publica texte importante în care vor vorbi despre modul în care a evoluat creștinismul în anumite perioade istorice, în timp ce, cele două publicații, respectiv *Efemeris Dacoromana* și *Diplomatarium Italicum*, vor găzdui texte valoroase și documente din diferite arhive romane, valorificând atât istoria Italiei și a instituției Pontificale, cât și pe cea a românilor, probabil cu scopul de a crea punți de legătură între culturi și spații aparte.